

KLASİK MİRASIN MODERN OKUMASI

Titsian Tabidze'nin Şiiri ve Eleştirel Düşüncesi

Yazar

Gül Mükerrerem ÖZTÜRK

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-968-1	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Klasik Mirasın Modern Okuması: Titsian Tabidze'nin Şiiri ve Eleştirel Düşüncesi	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Gül Mükerrerrem ÖZTÜRK ORCID iD: 0000-0003-1875-4954	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	LIT000000
	DOI
	10.37609/akya.4102

Kütüphane Kimlik Kartı
Öztürk, Gül Mükerrerrem.
Klasik Mirasın Modern Okuması: Titsian Tabidze'nin Şiiri ve Eleştirel Düşüncesi / Gül Mükerrerrem Öztürk.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
198 s. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve Dizin var.
ISBN 9786253759681

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Modern edebiyat tarihi yazımı, yalnızca eserlerin kronolojik dizimini değil; estetik yönelimlerin, düşünsel kırılmaların ve kültürel dönüşümlerin iç içe geçtiği bir anlam alanını okumayı gerektirir. Bu kitap da tam bu noktadan hareketle, Titsian Tabidze’nin yaratıcı serüvenini tek çizgili bir “gelişim” anlatısına indirgemenen; gerilimler, kırılmalar ve yeniden-konumlanmalar üzerinden izlemeyi amaçlamaktadır. Şairin poetikasını üç aşamalı bir seyir içinde ele almak, hem metinler arası süreklilikleri görünür kılmakta hem de belirli dönemlerde yoğunlaşan estetik ve ideolojik tercihlerin arka planını daha açıklayıcı bir çerçevede değerlendirmeye imkân vermektedir.

Çalışma, yazılı kaynakların analizi temelinde Tabidze’nin erken dönem metinlerinden başlayarak *Maviboynuzlular* bağlamında sembolizmin kurucu işlevine, oradan da klasik geleneğe ve daha gerçekçi bir ufka yönelen olgunluk çizgisine uzanan bir okuma hattı kurmaktadır. Bu hat boyunca amaç, yalnızca şairin şiirsel dönüşümlerini betimlemek değil; bu dönüşümlerin edebî alanın dinamikleri, kuşak tartışmaları ve kanon inşasıyla kurduğu ilişkiyi de tartışmaya açmaktır. Böylece Tabidze’nin şiiri, salt bireysel bir estetik tercih alanı olarak değil; dönemin kültürel iklimiyle müzakere eden, kimi zaman çatışan, kimi zaman da yeniden bağlanan bir poetik bilinç olarak yorumlanmaktadır.

Araştırma süreci, her çalışma gibi, yalnızca “sonuç”tan ibaret değildir; metnin arka planında uzun bir okuma, seçme, eleme, yeniden kurma ve düşünceyi sınama pratiği bulunmaktadır. Bu nedenle elinizdeki metin, ulaşılan bulgular kadar izlenen yöntemin ve gösterilen akademik titizliğin de bir kayıdır.

Bu vesileyle, bu yolculuk boyunca varlıklarıyla güç veren, desteğiyle yanımda duran ve kıymetli yönlendirmeleriyle beni ayakta tutan Oxford Üniversitesi’ndeki kıymetli hocalarıma içtenlikle teşekkür ederim. Süreç boyunca iyi niyetle yanımda olan, moral veren, konuşmalarıyla ufuk açan ve her zaman desteklerini hissettiren kıymetli arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma da şükranlarımı sunarım. Ayrıca araştırma sırasında kaynaklara erişim ve çalışma koşulları konusunda destek sağlayan kurumlara ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Son olarak bu sürecin en güçlü dayanaklarına... Varlıklarıyla daima güç veren, sabır ve anlayışlarıyla yanımda duran aileme; desteği, sükûneti ve dayanışmasıyla bu yolculuğun en yakın tanığı olan eşim Ö. ÖZTÜRK'e en derin teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın; Tabidze üzerine yapılacak yeni okumalara ve daha geniş poetika tartışmalarına mütevazı da olsa bir katkı sağlamasını, okurda düşünmeyi çoğaltan bir iz bırakmasını dilerim.

Gül Mükerrerem ÖZTÜRK

Rize 2026

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	
KLASİK MİRASLA DİYALOG İÇİNDE TİTSİAN	
TABİDZE’NİN YARATICI SEYRİ.....	5
1.1. Üç Aşamalı Yaratıcı Seyir: Genel Çerçeve.....	5
1.2. Yaratıcı Seyrin Evreleri.....	5
1.2.1. İlk Evre (1909–1915): “Olgunlaşma Yılları” ve İlk Metinler	5
1.2.2. İkinci Evre: Maviboynuzlular ve Sembolizmin Kurucu İşlevi (1920’ler–1926/28)	6
1.2.3. Üçüncü Evre: Klasik Geleneğe ve Gerçekçilik Ufku’na Dönüş.....	6
1.3. Klasik Şiir Geleneğiyle İlk Diyalog: Kurucu İsimler ve Etki Alanı.....	7
1.4. Çonguri İmgesi: Barataşvili’den Tabidze’ye Duygu Yoğunlaştırması.....	7
1.5. Doğa–Vatan–Özne Karşıtlığı: Rüzgâr esiyor, hafif bir meltem (ნიაკი დაჰქრის, ნაზი ზეფიერი)	9
1.6. Metinler Arası Yeniden Yazım ve Ulusal Yas: “ <i>Ağıt</i> (ელეგია)”	12
1.7. Türler Arası Süreklilik: Minyatürlerde Klasik Mirasın Dönüşümü	14
1.8. Kısa Anlatıda Poetika: Sümbül (სუმბული) Öyküsü ve Vaja Pşavela Hattı	15

1.9. Alegori ve Metafizik Eşik: Bekleyiş, Ölüm ve Suskun Tanıklık.....	15
1.10. Kozmik Çağrı ve Aşk İlkesi: <i>Epispikhidioni</i> (ეპისპიხიდონი) Taslağı ve Nehir Poetikasi	17
1.11. Klasikten Moderne Geçişin Eşiği: Okuma Ufkunun Genişlemesi ve Sembolizme Yöneliş.....	20
1.12. Tarihsel Kırılma ve Estetik İhtiyaç: 1905 Sonrası Atmosfer ve Yeni Poetika Arayışı.....	21
1.13. <i>Maviboynuzlular</i> 'ın Kuruluşu ve Program Yazısı: Klasikle Hesaplaşma	23
1.14. Tabidze'nin 19. Yüzyıl Okuması: 'Altmışlılar', Rus Etkisi ve Şiirin Estetik Özerkliği	23

BÖLÜM 2

POETİK YANKIDAN DÖNÜŞÜME: 19. YÜZYIL GÜRCÜ

YAZARLARININ TABİDZE'NİN ŞİİR VE

DÜZYAZISINDAKİ İZLERİ35

2.1. Aleksandre Çavçavadze: "Gogça (Sevan) Gölü" İmgesi ve Ara Metinsellik	38
2.2. Grigol Orbeliani: Tarihsellik, Hitabet ve Ulusal Duyarlık	40
2.3. Nikoloz Barataşvili: Kader Düşüncesi ve Trajik Bilinç	43
2.4. İlia Çavçavadze: Kolektif Söz, Yurttaşlık ve Edebî Otorite.....	69
2.5. Akaki Tsereteli: Kamusal Lirikizm ve Şiirde Toplumsal Ses	84
2.6. Vaja-Pşavela: Doğa, Etik Çatışma ve Varoluş Poetikasi.....	94

BÖLÜM 3

ELEŞTİREL MEKTUP VE DENEMELERDE 19. YÜZYILIN

YENİDEN OKUNUŞU: TABİDZE'NİN "ELEŞTİRMEN-EDEBİYAT TARİHÇİSİ" BAKIŞI..... 111

3.1. Deneme Türü ve Eleştirel Zemin: Gürcü Yazınında Kurumsallaşma	112
3.2. Tabidze'de 19. Yüzyıl Kanonunun Yeniden Kurulması: Mektup-Portreler	114

3.2.1. İlia Çavçavadze: Kuruculuk, Dil ve Kamusal Nesir.....	114
3.2.2. Akaki Tsereteli: Ulusal Savunma Ethosu ve Poetik Süreklilik.....	117
3.2.3. Vaja-Pşavela: Sembol–Sembolizm Ayrımı ve Doğa Poetikası	119
3.2.3.a. (ilk mektup / 1927 giriş mektubu)	120
3.2.3.b 1930 Yazısı: “Edebî Ata” Olarak Guramishvili ve Eeştirel Revizyon	122
3.2.4. Baçana: Lirik Yoğunluk ve Toplumsal Damar	128
3.2.5. Davit Kldiaşvili: Ayrıntının Estetiği, Mizah ve “Mozaik” Kompozisyon	129
3.2.6. Tsereteli–Ninoşvili Hattı: Modernleşme, Naturalizm ve Sınıf Basıncı	131
3.2.7. Mamia Gurieli: Yalnızlık Tarikatı ve Tamamlanmamış Modern Duyarlık	132
3.2.8. Şio Aragvispireli: Eşik Figürü ve Türlerarası Arayış	132

BÖLÜM 4

“YENİ GÜRCÜ EDEBİYATI” DENEMESİ: TABİDZE’NİN EDEBİYAT TARİHİ TASARIMI VE ESTETİK ÖLÇÜTLERİ135

4.1. Okuma Çerçevesi: “Yeni Gürcü Edebiyatı” Denemesine Yaklaşım	135
4.2. Metnin Yazılma ve Dolaşım Tarihi: Rusça (1929) – Ermenice (1931) – Gürcüce/Rusça (2008)	136
4.2.1. 1929: Rusça Yazılış ve Hedef Okur Çevresi	136
4.2.2. 1931: Erivan’da Ermenice Yayın Hattı (Çarents–Gurbanyan).....	136
4.2.3. Rusça Asıl Metnin İzleri: Tiflis’te Bulunuş ve 2008 Edisyonu (Minaşvili)	136
4.2.4. Dolaşımın Eleştirel Anlamı: Çokdillilik, Gecikmiş Kabul ve Eleştiri Tarihi	137

4.3. Bilgi Altyapısı ve Yöntemsel Sınırlılıklar: Tabidze'nin "Edebiyat Tarihi" Hamlesi.....	137
4.4. Tabidze'nin Poetik Haritası: Rustaveli-Besik Şeması ve "Eski" Yazının Zirveleri.....	138
4.4.1. Şema: Rustaveli'den Besike	138
4.4.2. Rustaveli: Ulusal Ses, Doğu Ufku ve Bizans Tartışması	138
4.4.3. Besik: Soykütük, Dil Müzikalitesi ve "Sembolizmin Babası" İddiası	139
4.5. 19. Yüzyıl Eşiği: Siyasal Kırılma ve Romantik Duyarlılığın Doğuşu	139
4.5.1. Romantik Üçgen: Çavçavadze – Orbeliani – Barataşvili	139
4.5.2. Sevgi, İçsel Arayış ve Poetikanın Yerli Hatları	140
4.6. Barataşvili Meselesi: "Romantik" Etiketinin Sınırları ve Antik Damar	140
4.7. 1860'lar Kırılması: "Kuşak Savaşı", Ruslaştırma Eleştirisi ve Estetik Amaç Sorunu	141
4.7.1. "Amaç" Sorunu ve İlia-Akaki Polemiği.....	141
4.7.2. "Altmışlar"ın Toplumsal Değeri, Estetik İkincilliği	141
4.8. Dönüm Noktası Olarak Vaja-Pşavela: "Zehri Yenmek" ve Eski Ruhun Uyanışı.....	142
4.9. Yozlaşma Teşhisi: "Rus Arpası", Okulların Karikatürleşmesi ve Kakofoni	142
4.10. Erken Program ve Polemik Dili: 1916 Teşhisi ve "Avrupa Çapı" Sembolizm	142
4.11. Perspektifin Revizyonu: 1929'da Daha Dengeli Bir Edebiyat Tarihi.....	143
4.12. Kanonu Yeniden Kurmak: Vaja-Pşavela'nın Zirveleşmesi ve Guramişvili Hattı	143

4.13. Eleştirel Etik ve Öz-Düzeltilme:	
Tabidze'nin Entelektüel Tavrı	144
4.14. 1929 Denemesinin Bütüncül Çerçevesi: "Fikirlerin Evrimi" ve	
Kanonun Yeniden Dengelenişi.....	176
SONUÇ.....	179
KAYNAKLAR.....	183
DİZİN	187

KAYNAKLAR

- Abaşidze, Kita, Etiudebi *XIX sauk'unis kartuli lit'erat'uris şeesakheb* (Prof. D. Gamezardaşvilis redakt'orobit da şesavali ts'erilit), Sabçota Sakartvelo, Tbilisi 1970.
- Abuladze, Mirian, "Titsian Tabidzis p'oezia", *Titsian Tabidze*, Tbilisi 1999.
- Akhali kartuli lit'erat'uris istoria, Tom I, Tbilisi 1972.
- Andguladze Lia, *Rustavelit ađđenili siamake*, Tbilisi 2008.
- Aphkaidze, Şalva, *Makhsovs maradis*, Merani, Tbilisi 1988.
- Asatiani, Guram, *Tanamdevi sulebi*, Merani, Tbilisi 1983.
- _____, *Sauk'unis p'oemebi*, Tbilisi 1988.
- Avaliani, Lali, *Vaja-Pşavela tsispermantselta tvaltakhedvit*, Vaja-Pşavela, Tomi II, Tbilisi 1982.
- _____, *Lit'erat'uruli ts'erilebi*, Merani, Tbilisi 1992.
- _____, *Giji drois kartuli mtserlobaa*, Tbilisi 2005.
- Bakhttrioni, *Giorgi Leonidze* (sorumlu ed.), İlia Çavçavadze, No. 10, 11 Eylül 1922, s. 1. https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/146967/1/Baxtrioni_1922_N10.pdf (Gürcistan Ulusal Arşivleri / National Archives of Georgia) (Erişim Tarihi Ocak 2026).
- Barataşvili, Nikoloz, *Tkhzulebani*, Sabç'ota Sakartvelo, Tbilisi 1972.
- Berman, Antoine. L'épreuve de l'étranger: Culture et traduction dans l'Allemagne romantique. Paris: Gallimard, 1984.
- Corcadze, Arçil, *Tkhzulebani*, Arçil Corcadzisa. Ts'igni Meore, *Çveni Sazogadoeba*, Tbilisi 1911.
- Çavçavadze, İlia, *Tkhzulebata sruli k'rebuli* at tomad (P. Ingorokvas redaktsiit), Tom III, Tbilisi 1953.
- _____, *Tkhzulebata sruli k'rebuli*, at tomad (P. Ingorokvas redaktsiit), Tom IV, Tbilisi 1955.
- _____, *Kachağı kako bğaçaşvili*, Lampari, №23, Tbilisi, 1907.
- Çkhheidze, Rostom, *Aleksandre Orbeliani*, 1996.
- Çikobava, Arnaold, *İlia Çavçavadze da kartuli enis ertianobis sakitkhi (İlia Çavçavadzis dabade-bidan 140 tsilistavis gamo)*, jurnali "Sabçota khelovneba", №6, 1978.
- Doiaşvili, Teimuraz, *Musik'aluri azrovneba da p'oeturi enis taviseburebani*, Almanakhi, "kritika", 1991, №4.
- Encyclopedia Britannica Essay, Volume B, Chicago–London–Toronto 1959.
- Evgenidze, İuza, *Vaja Pşavela (ts'khovreba da şemokmedebiti ist'oriis sak'ithebi)*, Tbilisis Sakhelmts'ipo Universiteti, Tbilisi 1989.
- _____, *Nark'vevebi kartuli lit'erat'uris istoriidan*, Tomi II, Tbilisi 2003.
- _____, *Minaşvili, Lado, and Kapiaşvili, I., XIX sauk'unis kartuli lit'erat'ura da misi stsavlebis sakitkhebi*, Merani, Tbilisi 2004, s.155.
- _____, *Nark'vevebi kartuli lit'erat'uris istoriidan*, Tomi I, Tbilisi 2000.
- Gaprindaşvili, Mariami, *XX. Yüzyılda Modernizmin Türk ve Gürcü Poetikasındaki Etkileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara 2022.
- Gegeçkori, Givi, *Titsian Tabidze*, Jurnali "kritika", №4, 1991.
- Goethe, Johann Wolfgang von. Faust. Eine Tragödie [Faust I]. Tübingen: Cotta'sche Verlagsbuchhandlung, 1808.
- _____, Der Tragödie zweiter Teil [Faust II]. Stuttgart/Tübingen: Cotta'sche Verlagsbuchhandlung, 1832.
- Ingorokva, Pavle, "Nikoloz Barataşvili (nark'vevi)", *Nikoloz Barataşvili, tkhzulebani*, Tbilisi

- 1963.
- Kapanadze, Salome, *Titsian Tabidzis p'roza, ts'erilebi, nark'vevebi* (pilologiis metsnierebata k'andidat'is sametsniero khariskhis mosap'oveblad: Avt'oreperat'i), Tbilisis Sakhelmts'ipo Universit'et'i Gamomtsemloba, Tbilisi 1997, s. 4, <http://eprints.iliauni.edu.ge/7544/1/Pages%20from%200%20%28306%29.pdf> (Erişim Tarihi: Aralık 2025).
- Khelaia Manana, “*V. Gunia, XX sauk'unis 20-iani tslebis kartuli eşses tavisebureba*”, Kartuli lit'erat'uruli esse, XX saukunis 20-iani tslebi, 1986.
- Kiknadze, Grigol, *Vaja-Pşavelas şemokmedeba*, Tbilisi 1957.
- _____, *Met'kvelebis stilis sakitkhebi*, Tbilisi 1957.
- _____, *Literat'uris teoriisa da ist'oriis sakitkhebi*, Tbilisis Sakhelmts'ipo Universiteti, Tbilisi 1978.
- _____, *İlia Çavçavadze: rogori khelovani ilias ts'erilebşi*, Tom I, Tbilisi 1998.
- _____, *Vaja-Pşavela*, Almanakşi, Sjiani, №6. Tbilisi 2005,
- Kldiaşvili, Sergo, “*Leksebi: ‘Tu mze sad aris’*”, *Titsian Tabidze: Titsian mamas legenda*, Tbilisi 1985.
- Koranaşvili, Guram, *Modžvrıs ardavitskeba*, lit'erat'uruli Sakartvelo, №20, Sakartvelos kptsk-is gamomtsemlobis stamba, Tbilisi 1990, s. 14-15.
- Bkz. https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/303409/1/Literaturuli_Saqartvelo_1990_N9.pdf, (Erişim Tarihi: Ocak 2026).
- Lebanidze, Murman, *Dzveli rveulidan*, Lit'erat'uruli Sakartvelo, №20, Sakartvelos kptsk-is gamomtsemlobis stamba, Tbilisi 1989, s.7.
- Bkz. https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/494620/1/Literaturuli_Saqartvelo_1989_N20.pdf (Erişim Tarihi Ocak.2026).
- Losev, Aleksei F., *Eстетика Возрождения*, Moskva: Mysl', 1978.
- Mantskava, İsidore, *İlia Çavçavadze*, k'rebulşi İlia Emigrantta tvalit, II, Tbilisi, 1996.
- Minaşvili, Lado, “*Sakhalkho p'oeti akhali da uakhlesi kartuli lit'erat'uris istorik'osis ampluaşı*”, *Titsian Tabidze: Akhali kartuli lit'erat'ura*, Tbilisi 2008.
- _____, *Lit'erat'uruli nark'vevebi*, Tbilisi 2009.
- Mirianaşvili, Temur, *P'ırze momdgarsa sitkva*, gazeti, li'erat'uruli Sakartvelo, 1990, №23, s. 4.
- Bkz. https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/303627/1/Literaturuli_Saqartvelo_1990-N23.pdf (Erişim Tarihi: Ocak 2026).
- Nadiradze, Kolau, *Rats leksebma ver vtkvi*, Merani, Tbilisi 1984.
- Nikoleişvili, Avtandil, *Meotse saukunis kartuli lit'erat'uris nark'vevebi*, Tom II, 1997.
- Orbeliani, Grigol, *Tkhzulebani: sruli k'rebuli* (A. Gatserelias da C. Chumburidzis şesavali ts'erilebit, redaktsiit da şenişvnebi), Tbilisi 1959.
- Öztürk, Gül Mükerrerem, *Translation, adaptation and identity: the role of literature in Georgia's Europeanization process (19th-century perspective)*, Humanities and Social Sciences Communications, 2025. Bkz. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-06381-8>
- Sigua, Soso, *Modernizmi*, Didostati, Tbilisi 2008.
- Siradze, Revaz, *Istoria mkitkhvelis penomenisa da sakhismetkvelebiti periodizatsia*, Scani, 2005, №6.
- Stendhal. *İtalya Hikâyeleri* (Chroniques italiennes). Çev. Hamdi Varoğlu. İstanbul: Yordam Edebiyat, 2022.
- Tabidze, Titsian, *Nakadis Duduni*, Teat'ri da Tskhovreba, no. 21, Tiflis 1910.
- _____, “*Tsisperi Kancebit*”, *Tsisperi Kancebi*, №2, Kutaisi 1916.
- _____, *Vaja-Pşavela*, *Tkhzulebani* 3 t'omad, c. 2: Ts'erilebi lit'erat'urasa da khelovnebase, Tbilisi 1966.
- _____, *Leksebi, p'oemebi, p'roza, ts'erilebi*, Merani, Tbilisi 1985, s. 7. <https://dlib.ug.edu.ge/>

- books/detail/4184* (Erişim Tarihi: Aralık 2025).
- _____. *Akhali kartuli lit'erat'ura* (red. L. Minaşvili), Tbilisi 2008.
- _____. *P'oezia, Targmanebi, Tsigni I*, Giorgi Leonidze State Museum of Georgian Literature, Literature Museum, Tbilisi 2015.
- Tsaişvili, Sargis, *Maradiuli sakheebi*, Sabçota Sakartvelo, Tbilisi 1981.
- Tsereteli, Akaki, *P'atara Kakhi khutmokmedebiani ist'oriuli drama Akakisa (avtori)*, Tbilisi, "Teat'ris" redakts. Gamots., 1890.
- Tsurikova, Galina Mikhailovna, Titsian Tabidze. In Russian /Titsian Tabidze, Saint Petersburg 1971. https://imwerden.de/pdf/tsurikova_titsian_tabidze_2015__ocr.pdf. (Erişim Tarihi: Ocak 2026).
- Vaja-Pşavela, *Simğera vudzğvni akhalgazrda mgosnebs*, gazeti *Iveria*, Tbilisi 1896, no. 13/1.
- Virsaladze, Elene, "*Lirika*" – *kr'ebulşi "kartuli khalkhuri p'oeturi şemokmedeba*, Tomi III, Tbilisi 1968.
- Yilmaz, Neriman, "T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde Yusufeli İlçesinin Yer Adları (Toponimi) ve Akarsu İsimleri (Hidronimi)," *Gürcü Türkolojisi Araştırmaları I / Georgian Turkology Studies I*, ed. Salih Uçak ve Elisabed Bzhalava, Fenomen Yayıncılık; RumeliYA Yayıncılık, 2023, s. 67.
- Yilmaz, Neriman, *Gürcüce Sert Ünsüzlerin Türkçe Çeviri Dilindeki Karşılığı*, Düzce Üniverstiesi Uluslararası Türk-Gürcü Kültürel İlişkiler Sempozyumu, Düzce Üniversitesi Yayınları, Düzce, 2024, s. 842-843.